

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชน ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุรินทร์

Using Information and Communication Technology for Community of Sangha in Surin Province

สมเกียรติ เพ็ชรมาก¹, นุชจรี บุญเกต²
Somkiet Phetchmark¹ Nootjaree Boonget²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 382 รูป ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.72) หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย=2.80) ด้านการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย=2.78) ด้านงานฐานข้อมูล (ค่าเฉลี่ย=2.66) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา (2.69) และด้านการฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม (ค่าเฉลี่ย=2.68) โดยด้านที่มีการใช้มากที่สุด ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านที่มีการใช้น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านงานฐานข้อมูล

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ชุมชน คณะสงฆ์

Abstract

The purpose of this research aims to study using information and communication technology (ICT) for community of sangha in surin province. The sample were 382 monks. The research findings were the sangha using ICT in a moderate level ($\bar{X} = 2.72$). Considering each aspect, it was found that all aspects were moderate include public relations ($\bar{X} = 2.80$) communication ($\bar{X} = 2.78$) database work ($\bar{X} = 2.66$) dissemination of buddhism ($\bar{X} = 2.69$) dharma, moral ethics training ($\bar{X} = 2.68$). The most used aspect are public relations and the least used aspect are database work.

Keywords: Using Information and Communication Technology, Community, Sangha

¹ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² Information and Communication Technology Program, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

* Corresponding author. Tel. 081-8794742, 084-0216156 E-mail : somkiet4742@gmail.com, nootboonget@gmail.com

ความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมายาวนานถึง 2600 ปี จนถึงยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้เชื่อมโยงให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน มวลมนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ในมิติของพระพุทธศาสนานั้น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา ตัวอย่างของผลกระทบด้านบวก เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรมคำสอนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้โดยสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม การดูหมิ่นพระพุทธศาสนาโดยกลุ่มคนต่างศาสนา (ทศพนธ์ นรทัศน์, 2555)

ยิ่งศักดิ์ นิตสิริห์ (2557, ออนไลน์) พระสงฆ์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศตามหน้าที่และบทบาทในมหาปริณิพพานสูตร ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาพระธรรม ผลจากการที่ภิกษุอาศัยสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้นมาโดยตลอด ช่วยให้ปัจจุบันพระภิกษุสามารถเรียนรู้พระธรรมวินัยได้อย่างรวดเร็ว อย่างสะดวก และอย่างครอบคลุม ส่งผลให้ภิกษุสามารถสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยค มีจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับทุกปี 2) ด้านการนำความรู้ไปประพฤติปฏิบัติ ในการนำความรู้ไปปฏิบัติ บางครั้งภิกษุบางรูปอาจหลงลืมหรือสงสัยพระธรรมวินัยบางส่วนหรือบางข้อได้ ภิกษุรูปนั้นก็จะสามารถนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสอบทวนความเข้าใจได้โดยง่ายจนสิ้นสงสัย 3) ด้านการเผยแผ่พระศาสนา เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าคนส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นหากต้องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลาย ครอบคลุม และรวดเร็ว ก็ไม่พ้นที่จะต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านการปกป้องพระศาสนา ในเวลาเดียวกันหากมีผู้ใดจ้วงจาบพระธรรมวินัยไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ก็สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมืออธิบายความเป็นจริงของพระวินัยแก่ผู้นั้นได้สะดวกรวดเร็วเช่นเดียวกัน

คณะสงฆ์ คือ กลุ่มพระภิกษุที่ร่วมกันเพื่อปฏิบัติกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์เรียกว่า “การคณะสงฆ์” ซึ่งหมายถึง งานของคณะสงฆ์ ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนและทุกชั้น เพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยแท้ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2535 มาตรา 15 ตรี และข้อ 5 แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวถึง “การ” ไว้โดยชัดเจน 6 ประการ คือ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้พระเลิศพิพัฒน์ จันทปัญโญ (2554: 10) กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์ โดยเริ่มจากบทบาทภายในของคณะสงฆ์เอง แล้วส่งผลต่อสังคม ต่อชุมชนในวงกว้างยิ่งขึ้น อันได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง ด้านการศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์

คณะสงฆ์ในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งของสังคม มีความเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องติดต่อและต้องรู้ความเป็นไปของสังคมเพื่อที่จะเป็นที่พึ่งทางใจในการให้คำปรึกษาแนะนำในสิ่งที่สังคมขอร้องขอปรึกษาปัญหาความยุ่งยากทางด้านจิตใจ ดังนั้น คณะสงฆ์จึงต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนางานของคณะสงฆ์ทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอน หรือด้านการบริการแก่ประชาชน ดร.ณัฏฐ์ อินทร์อุดม (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธ

ศาสนาของพระสงฆ์ไทยผ่านสื่อใหม่: กรณีศึกษาเว็บไซต์ธรรมะทูเดย์ดอทคอม ผลการศึกษาพบว่า เว็บไซต์ธรรมะทูเดย์ดอทคอม ไม่ใช่ช่องทางการสื่อสารหลักที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของท่าน ว.วชิรเมธี แต่เป็นเพียงอีกช่องทางหนึ่งที่สูงขึ้นเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีการนำเสนอธรรมะบริการในรูปแบบหนังสือ สิ่งตีพิมพ์ วีดิโอธรรมะ คลิปการบรรยายธรรมะ บทสัมภาษณ์ธรรมะ ฯลฯ ที่รับชมได้แบบไม่เสียค่าบริการ เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการตอบสนองต่อกลวิธีทางการตลาดโดยเลือกใช้เครื่องมือรูปแบบต่าง ๆ ในการสื่อสารกับลูกค้า ทั้งในรูปแบบของสื่อดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงลูกค้าที่มีพฤติกรรมแตกต่างกัน โดยท่าน ว.วชิรเมธี มีชื่อเสียงในสังคมไทยจากการที่ท่านมีการสื่อสารธรรมะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลายรูปแบบซึ่งเป็นการใช้สื่อใหม่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน การนำเสนอข้อมูลพุทธศาสนาที่เด่นชัดที่สุดในเว็บไซต์ธรรมะทูเดย์ดอทคอม จะเห็นได้จากการที่ทางเว็บไซต์จะมีบริการเว็บลิงค์ของธรรมะพีเดียดอทคอม เพื่อการแสดง

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารเข้ามามีบทบาทกับสังคมทุกกลุ่ม รวมทั้งพระสงฆ์ของพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน จะพบเห็นการปรับตัวไม่ทันของพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษา สมาร์ทโฟน โซเชียลมีเดียในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นข่าวให้เห็นในปัจจุบัน ดังนั้นคณะสงฆ์จึงต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยเช่นกัน และสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์เพื่องานของสงฆ์หรือชุมชน จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับองค์กรทางพระพุทธศาสนาหรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวปฏิบัติหรือสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ประโยชน์ในงานของพระพุทธศาสนาต่อไป โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการสื่อสาร ด้านงานฐานข้อมูล ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 8,720 (ข้อมูลจากสำนักงานพระพุทธศาสนา จ.สุรินทร์ ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2558)

กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 382 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโรยามาเน และเลือกแบบกำหนดโควตาแต่ละอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่างพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 382 รูป จาก 17 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของคณะสงฆ์และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาแบบสอบถามดังนี้

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะสงฆ์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของคณะสงฆ์ และยกร่างแบบสอบถาม

2) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ด้านบทบาทของคณะสงฆ์เพื่อชุมชน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการพิจารณาค่าความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่ามีค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.9

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากเจ้าคณะจังหวัด สุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของคณะสงฆ์ โดยการหาจำนวนและร้อยละ
2) วิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของคณะสงฆ์ จ.สุรินทร์ โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้นของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 28.8) วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 28.5) ส่วนใหญ่ได้นักธรรมชั้นเอก (ร้อยละ 62.4) ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (ร้อยละ 80.8)

เป็นพระลูกวัด (ร้อยละ 38.18) ระยะเวลาที่จำพรรษามากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 28.0) จำพรรษาอยู่ใน อำเภอเมืองสุรินทร์ (ร้อยละ 19.6)

ตอนที่ 1 การใช้งานอุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตของคณะสงฆ์

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของคณะสงฆ์

การใช้งานอุปกรณ์ส่วนบุคคล	จำนวน (n=583)	ร้อยละ
ใช้	583	100
- โทรศัพท์มือถือ	317	25.52
- โทรศัพท์สมาร์ทโฟน	270	21.74
- คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (PC)	195	15.70
- โน้ตบุ๊ก	272	21.90
- แท็บเล็ต	78	6.28
- กล้องดิจิทัล	110	8.86
ไม่ใช้	0	0
รวม	583	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 มีการใช้งานอุปกรณ์ส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 25.52 รองลงมาคือโน้ตบุ๊ก คิดเป็นร้อยละ 21.90 และใช้น้อยที่สุดคือ แท็บเล็ต คิดเป็นร้อยละ 6.28

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้งานอุปกรณ์ของวัด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

การใช้งานอุปกรณ์ของวัด	จำนวน (n=583)	ร้อยละ
คอมพิวเตอร์	426	30.92
โปรเจคเตอร์	114	8.27
เครื่องพิมพ์	198	14.37
วิทยุกระจายเสียง	91	6.60
เครื่องขยายเสียง	359	26.05
ระบบกล้องวงจรปิด	40	2.90
กล้องดิจิทัล	150	10.89
รวม	1,378	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้คอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 30.92 รองลงมาคือเครื่องขยายเสียง คิดเป็นร้อยละ 26.05 และที่ใช้น้อยที่สุดคือ ระบบกล้องวงจรปิด คิดเป็นร้อยละ 2.90

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้อินเทอร์เน็ตและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตของคณะสงฆ์

การใช้อินเทอร์เน็ตและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	จำนวน (n=583)	ร้อยละ
อินเทอร์เน็ต		
- มี	287	49.2
- ไม่มี	296	50.8
ความเร็วอินเทอร์เน็ต		
- เพียงพอ	161	27.6
- ไม่เพียงพอ	422	72.4
เครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย (Wi-Fi)		
- มี	243	41.7
- ไม่มี	340	58.3
การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต		
- เครือข่ายภายในวัด (LAN)	99	12.58
- เครือข่ายแบบไร้สาย (Wi-Fi)	187	23.76
- เครือข่ายโทรศัพท์ (3G)	423	53.75
- เครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบ Air Card	64	8.13
- เครือข่ายดาวเทียม (IP Star)	14	1.78

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้ คิดเป็นร้อยละ 50.8 และเห็นว่าความเร็วอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 72.4 และไม่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย (Wi-Fi) คิดเป็นร้อยละ 58.3 ส่วนใหญ่ใช้การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบ 3G คิดเป็นร้อยละ 53.75

ตอนที่ 2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ด้านการประชาสัมพันธ์

ด้านการประชาสัมพันธ์	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการใช้
1. การใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ ของวัด	3.75	1.095	มาก
2. การใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ ของวัด	2.62	1.376	ปานกลาง
3. การใช้เว็บไซต์ของวัดเพื่อประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ ของวัด	2.44	1.304	น้อย
4. การใช้ Facebook เพื่อประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ ของวัด	2.70	1.33	ปานกลาง
5. การใช้ Line เพื่อประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ ของวัด	2.50	1.322	น้อย
รวม	2.80	1.286	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยรวมคณะสงฆ์ใช้ ICT ด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.80) หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คณะสงฆ์ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อประชาสัมพันธ์งานบุญต่างๆ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.75) ใช้ Facebook และวิทยุกระจายเสียงระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.70, 2.62 ตามลำดับ) ใช้ Line และเว็บไซต์ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย=2.50, 2.44 ตามลำดับ)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของ คณะสงฆ์ด้านการสื่อสาร

ด้านการสื่อสาร	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การใช้
1. การใช้สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ติดต่อสื่อสารกับพระรูปอื่นและฆราวาส	2.80	1.378	ปานกลาง
2. การใช้ Facebook เพื่อติดต่อสื่อสารกับพระรูปอื่นและฆราวาส	2.85	1.376	ปานกลาง
3. การใช้ Line เพื่อติดต่อสื่อสารกับพระรูปอื่นและฆราวาส	2.72	1.369	ปานกลาง
4. การใช้โทรศัพท์ เพื่อการติดต่อสื่อสารในวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การรับกิจนิมนต์ เป็นต้น	3.11	1.290	ปานกลาง
5. การใช้ Social network เพื่อการติดต่อสื่อสารในวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การรับกิจนิมนต์ เป็นต้น	2.42	1.293	ปานกลาง
รวม	2.78	1.341	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยรวมคณะสงฆ์ใช้ ICT ด้านการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.78) หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การใช้โทรศัพท์ เพื่อการติดต่อสื่อสารในวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การรับกิจนิมนต์ (ค่าเฉลี่ย=3.11) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การใช้ Social network เพื่อการติดต่อสื่อสารในวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การรับกิจนิมนต์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย=2.42)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของ คณะสงฆ์ด้านงานฐานข้อมูล

ด้านงานฐานข้อมูล	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การใช้
1. การประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Word, Excel, รูปภาพ เป็นต้น	2.72	1.342	ปานกลาง
2. การจัดทำแฟ้มประวัติส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในวัด	2.74	1.324	ปานกลาง
3. การจัดเก็บระบบฐานข้อมูลของพระสงฆ์ในวัด	2.75	1.312	ปานกลาง
4. การจัดเก็บระบบฐานข้อมูลออนไลน์	2.44	1.311	น้อย
รวม	2.66	1.322	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า โดยรวมคณะสงฆ์ใช้ ICT ด้านงานฐานข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.66) หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ได้แก่ การจัดเก็บระบบฐานข้อมูลของพระสงฆ์ในวัด การจัดทำแฟ้มประวัติส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในวัด และการประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Word, Excel , รูปภาพ เป็นต้น(ค่าเฉลี่ย=2.75, 2.74, 2.72 ตามลำดับ) มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย 1 ข้อ ได้แก่ การจัดเก็บระบบฐานข้อมูลออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย=2.44)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการใช้
1. การใช้ Social network เช่น Facebook , Line เพื่อเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา	2.87	1.366	ปานกลาง
2. การใช้ คลิปวิดีโอออนไลน์หรือสตรีมมิ่งมีเดีย เช่น Youtube เป็นสื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก	2.56	1.348	ปานกลาง
3. การใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กประกอบการบรรยายธรรมะ	2.83	1.366	ปานกลาง
4. การใช้แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนประกอบการบรรยายธรรมะ	2.51	1.346	ปานกลาง
5. การใช้วิทยุกระจายเสียง เผยแผ่พระพุทธศาสนา	2.63	1.413	ปานกลาง
6. การใช้เว็บไซต์ เผยแผ่พระพุทธศาสนา	2.49	1.377	ปานกลาง
7. การใช้สื่อแผ่นซีดีธรรมะ เผยแผ่พระพุทธศาสนา	2.94	1.320	ปานกลาง
รวม	2.69	1.362	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่า โดยรวมคณะสงฆ์ใช้ ICT ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.69) หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุดคือ การใช้สื่อแผ่นซีดีธรรมะ เผยแผ่พระพุทธศาสนา (ค่าเฉลี่ย=2.94) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การใช้เว็บไซต์เผยแผ่พระพุทธศาสนา (ค่าเฉลี่ย=2.49)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ด้านการฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม

ด้านการฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการใช้
1. การใช้ Social network ในการแจ้งข่าวสาร กำหนดการและรายละเอียดการฝึกอบรม	2.71	1.294	ปานกลาง
2. การใช้ Social network ในการโพสต์เนื้อหาการ ฝึกอบรม	2.64	1.313	ปานกลาง
3. การใช้คลิปวิดีโอออนไลน์หรือสตรีมมิ่งมีเดีย เช่น Youtube เป็นสื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกในการฝึกอบรม	2.58	1.321	ปานกลาง
4. การใช้แผ่นซีดีหรืออุปกรณ์บันทึกอื่นๆ เช่น Flash Drive ประกอบการบรรยาย	2.77	1.277	ปานกลาง
5. การใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กประกอบการบรรยาย	2.90	1.376	ปานกลาง
6. การใช้ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนประกอบการบรรยาย	2.49	1.326	น้อย
รวม	2.68	1.317	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า โดยรวมคณะสงฆ์ใช้ ICT การฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.68) หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การใช้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กประกอบการบรรยาย (ค่าเฉลี่ย=2.90) และอยู่ในระดับน้อย 1 ข้อ ได้แก่ การใช้ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนประกอบการบรรยาย (ค่าเฉลี่ย=2.49)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ด้านต่างๆ

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการใช้
1. ด้านการประชาสัมพันธ์	2.80	1.286	ปานกลาง
2. ด้านการสื่อสาร	2.78	1.341	ปานกลาง
3. ด้านงานฐานข้อมูล	2.66	1.322	ปานกลาง
4. ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา	2.69	1.362	ปานกลาง
5. ด้านการฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม	2.68	1.317	ปานกลาง
รวม	2.72	1.326	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่า คณะสงฆ์ใช้ ICT เพื่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.72) หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีการใช้ ICT มากที่สุด ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย=2.80) ด้านที่มีการใช้ ICT น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านงานฐานข้อมูล (ค่าเฉลี่ย=2.66)

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว One-Way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา วุฒินักธรรม และวุฒิเปรียญธรรม

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	7.304	3	2.437	2.188	.088
	ภายในกลุ่ม	644.436	579	1.113		
	รวม	651.740	582			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	85.048	5	17.010	17.319*	.000
	ภายในกลุ่ม	566.691	577	.982		
	รวม	651.740	582			
วุฒินักธรรม	ระหว่างกลุ่ม	69.127	3	23.042	22.900*	.000
	ภายในกลุ่ม	582.613	579	1.006		
	รวม	651.740	582			
วุฒิเปรียญธรรม	ระหว่างกลุ่ม	22.129	2	11.064	10.193*	.000
	ภายในกลุ่ม	629.611	580	1.086		
	รวม	651.740	582			

จากตารางที่ 10 พบว่า คณะสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีการใช้ ICT ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 แต่คณะสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการใช้ ICT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ ผลปรากฏว่า คณะสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญา ปริญาตรี และระดับปริญาโทขึ้นไปใช้ ICT แตกต่างจาก คณะสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคณะสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญา ปริญาตรี ปริญาโทขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยระดับการใช้สูงกว่าระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และระดับปริญาตรีและปริญาโทขึ้นไปใช้ ICT แตกต่างจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระดับปริญาตรีและโทขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยระดับการใช้สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คณะสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมแตกต่างกันมีการใช้ ICT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ ผลปรากฏว่า นักธรรมชั้นโทและเอกใช้ ICT แตกต่างจากคณะสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม และ นักธรรมชั้นเอก ใช้ ICT แตกต่างจากนักธรรมชั้นตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักธรรมชั้นเอกและโทมีค่าเฉลี่ยการใช้ ICT สูงกว่าคณะสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม และนักธรรมชั้นเอกมีค่าเฉลี่ยการใช้ ICT สูงกว่านักธรรมชั้นตรี

คณะสงฆ์ที่มีวุฒิเปรียญธรรมแตกต่างกันมีการใช้ ICT แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ ผลปรากฏว่า คณะสงฆ์ที่มีวุฒิเปรียญธรรม 1-3 ประโยคใช้ ICT แตกต่างจากคณะสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิปเปรียญธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคณะสงฆ์ที่มีวุฒิปเปรียญธรรม 1-3 ประโยคมีค่าเฉลี่ยการใช้ ICT สูงกว่า

สรุป อภิปรายผล

คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 28.8) วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 28.5) ส่วนใหญ่ได้นักธรรมชั้นเอก (ร้อยละ 62.4) ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (ร้อยละ 80.8) เป็นพระลูกวัด (ร้อยละ 38.18) ระยะเวลาที่จำพรรษามากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 28.0) และจำพรรษาอยู่ในอำเภอเมืองสุรินทร์ (ร้อยละ 19.6) คณะสงฆ์ร้อยละ 100 มีการใช้งานอุปกรณ์ส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ รองลงมาคือ โน้ตบุ๊ก น้อยที่สุดคือแท็บเล็ต สำหรับการใช้งานอุปกรณ์ของวัด ส่วนใหญ่ใช้คอมพิวเตอร์ รองลงมาคือ เครื่องขยายเสียง และที่ใช้น้อยที่สุดคือ ระบบกล้องวงจรปิด ส่วนใหญ่ไม่มีอินเทอร์เน็ตและเห็นว่าความเร็วอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ และใช้การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบ 3G

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ พบว่า คณะสงฆ์ใช้ ICT เพื่อชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.72) หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีการใช้ ICT มากที่สุด ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย=2.80) ด้านที่มีการใช้ ICT น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านงานฐานข้อมูล (ค่าเฉลี่ย=2.66) ทั้งนี้คณะสงฆ์ที่มีระดับการศึกษา วุฒิทางธรรม และวุฒิเปรียญธรรม แตกต่างกันมีการใช้ ICT แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

จากผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ จ.สุรินทร์ อยู่ในระดับ ปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการสื่อสาร ด้านงานฐานข้อมูล ด้านการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา และด้านการฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรม และวุฒิการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งการศึกษาทั่วไป และการศึกษาทางธรรมส่งผลต่อระดับการใช้ ICT อย่างชัดเจน โดยผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่ามีระดับการใช้ ICT ที่สูงกว่า ดังนั้นสำนักงานพระพุทธศาสนาควรมีการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในงานของพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อให้ความรู้คณะสงฆ์ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามแผนแม่บทเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2559-2563) ซึ่งประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1.การพัฒนา รูปแบบและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการบริการ 2. การนำทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานการสร้าง เศรษฐกิจดิจิทัล 3. การสร้างสังคมคุณภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล 4. การสร้างความมั่นคงปลอดภัยในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล และ 5. การเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านเครื่องมืออุปกรณ์และระบบเครือข่าย และรายงานการประชุมสุดยอดผู้นำพุทธศาสนาแห่งโลกครั้งที่ 4 (2553: ออนไลน์) เรื่อง พระพุทธศาสนากับ เทคโนโลยีสารสนเทศ สรุปได้ดังนี้ พระพุทธศาสนาทุกนิกายจะต้องหันมาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ อินเทอร์เน็ตมากขึ้น รวมทั้งอาจารย์ผู้สอน และศูนย์พระพุทธศาสนาต่างๆ จะมีโอกาสที่จะเผยแพร่และอนุรักษ์ คำสอนของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังจะช่วยทำให้โลกหันมาสนใจพระพุทธศาสนาและกระตุ้นประชาชน ให้มาศึกษาพระพุทธศาสนามากขึ้น ถ้าหากไม่ใช้ประโยชน์จากไอทีและอินเทอร์เน็ตแล้ว ความเจริญของ พระพุทธศาสนาก็จะตกอยู่ในภาวะอันตรายได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ยังใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านเครื่องขยายเสียงเป็นหลัก ควรมีการผลักดันให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์และไลน์เพิ่มเติมเพื่อให้งานต่างๆของคณะสงฆ์และคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าถึงกลุ่มที่เป็นเยาวชนได้เพิ่มมากขึ้น และพบว่า คณะสงฆ์มีการจัดเก็บระบบฐานข้อมูลออนไลน์ และใช้แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนประกอบการบรรยายในระดับน้อย ดังนั้น องค์การทางพระพุทธศาสนาควรมีการเร่งพัฒนาระบบการจัดเก็บฐานข้อมูลออนไลน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้ส่วนต่างๆ ที่ต้องการเข้าถึงสารสนเทศทางพระพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ทุกที่ ทุกเวลา ตลอดจนควรมีการอบรมคณะสงฆ์ในการใช้แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนหรือ อุปกรณ์โมบายต่างๆ ประกอบการบรรยาย เพื่อเป็นช่องทางสำหรับคณะสงฆ์ในการเข้าถึงสารสนเทศที่หลากหลายในการจัดฝึกอบรมธรรมะ คุณธรรม จริยธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับความรู้และทักษะในการใช้งาน ICT โครงสร้างพื้นฐานเครือข่ายสารสนเทศภายในสถาบันสงฆ์ที่พร้อมใช้งาน พัฒนาระบบสารสนเทศและสร้างฐานข้อมูลทางพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ และสร้างเครือข่ายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชุมชน เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชุมชนของคณะสงฆ์ จังหวัดสุรินทร์ และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของพระสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (ม.ป.ป.). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 3 พ.ศ.2559-2563.
- ดิริณ จักรพันธ์ อินทร์อุดม. (2555). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยผ่านสื่อใหม่: กรณีศึกษาเว็บไซต์ธรรมะทูเดย์ดอทคอม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก Chiang Mai University Library <http://library.cmu.ac.th/rsc/?newsdetail.php&id=646>.
- ทศพนธ์ นรทัศน์. (2555). เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับพระพุทธศาสนา. สืบค้นเมื่อ 1 ต.ค. 2555, จาก Manager Online: <http://www.manager.co.th/mwebboard/printComment.aspx?QNumber=340315&MBrowse=8>
- พระเลิศพิพัฒน์ จันทปญโญ. (2554). ชี้อบความ . วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, 7(2), 6-16.
- ยิ่งศักดิ์ นิตสิงห์. (2557). ความจำเป็นของพระสงฆ์ไทยกับการใช้ ICT ในยุคปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2558, จาก <http://www.phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/100-ict>
- สถาบันพระสงฆ์สงฆ์การ สำนักงานพระพุทธศาสนา. (2558). คู่มือพระสงฆ์สงฆ์การพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ.2535, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์. (2555). รายงานสรุปจำนวนวัด พระภิกษุ และสามเณร. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2558, จาก สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์: srn.onab.go.th/index.php
- สรุปรายงานการประชุมกลุ่ม การประชุมสุดยอดผู้นำพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยครั้งที่ 4(15 ธ.ค.2553). สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2558, จาก http://www.wbs.mbu.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=69&Itemid=58